

Det lakker og lir mot jul.

Julekvelden kommer nok på kjærringa i år som i fjor. Med mildt gråvær fortoner november seg trist og mørk, men om fire uker snur sola. Mot novembernedstemthet er det et godt botemiddel å engasjere seg i aktiviteter med og for små barn - da skinner sola uansett.

November 2018 nr 91

Skåtøy Flaskepost

Redaktør: Linda Høyvarde

epost: linda-hoy@hotmail.com
mobil: 99234828

Skåtøy og Skjærgårdskatedralen: Hva er framtida ?

Skåtøy menighetsråd hadde pubkveld på Skåtøy kafé den 20. oktober. Å holde pubkvelder er blitt en årlig tradisjon, en måte å få andre i tale enn de en treffer i kjerka. Formålet er å snakke om alle forhold som har med kjerka å gjøre, enten det gjelder trosspørsmål eller annet knytta til kjerkas liv og virke.

I år var temaet hva som kan skje med kjerka vår i årene framover, i en tid da den tradisjonelle kirkesøkningen er sterkt nedadgående.

Befolkningen i skjærgården forgubbes, barnefamiliene forsvinner og få nye kommer hit for fast bosetting.

Slik sett er framtidsperspektivet dystert. Men turiststrømmen øker til øyer og holmer hvor tusenvis har sitt ferieparadis.

Spennende foredrag av Tor Dønvik

Tor V. Dønvik var invitert til å innlede om hvilke tanker og ideer han har om kjerkas framtid på ovennevnte bakgrunn. Hans foredrag var lærerikt og med et utfordrende og spennende perspektiv.

Hans utgangspunkt er at selve kirkebygget kan framvise et håndverksarbeid som er unikt både i lokal og nasjonal historie. Håndverket har sin opprinnelse på 1400-tallet da våre skoger ble hentet ut av landet i små skuter fra Holland

enten som rundtømmer eller tilhugget til bjelker og planker. Det var våre håndverkere som sto for tilhuggingen. Håndverket ble etterhvert ført videre på de mange skutevervene både på Skåtøy og ellers i distriktet.

Dette var i blomstringstiden på 1800-tallet, det som førte til Kragerøs vekst og storhet. Alt dette er borte i dag, men kjerka på Skåtøy står der som et høyst synlig monument over tidligere tiders håndverkskunst. (Materialene til kirken ble fraktet hit som rundt tømmer).

Kamp mellom by og land

Men det er ikke bare trearbeidet som knytter kirkebygget til sjø, seilskuter og kystkultur. Skåtøy kirke er også et resultat av kampen mellom by og land.

På 1700-tallet var det slutt på at skjærgårdsfolket kunne få plass i Christi kirke i Kragerø, en kirke de hadde vært med å bygge. Byborgerne hadde kjøpt all benkeplass.

Skjærgårdsfolket ble henvist til Sannidal, en lang kirkevei for folk på Jomfruland og ellers.

Befolkningsøkningen på 1800-tallet førte til folkekrav om egen kirke i skjærgården. Myndighetene tok kravet til følge og i 1862 sto kirkebygget på Skåtøy ferdig, som en av landets største trekirker med sitteplass til 800. Kravet fra myndighetene var at en tredel av befolkningen i kirkesognet skulle ha en sitteplass. Dette var en stor seier for kystfolket i samtiden. De hadde fått sitt eget gudshus, forsamlingshus og møteplass, også egen kirkegård noen få år før bygget var på pass.

Med dette historiske bakteppet er det viktigere enn noen sinne å ta ansvar for og eierskap til Skåtøy kirke. All ære til menighetsrådet, men vi bør eller må gjøre mer.

Skåtøy kirkegård er også fylt opp, først og fremst av de tusener av skjærgårdens hverdagsslitere, sjøfolk og fiskere, ikke minst kvinner som holdt hjemmene sammen mens mennene kunne være borte i lange perioder.

Skåtøy kjerke har gjennom tidene også vært kirken for mange berømtheter som kaptein Dønvig, Fram-mannen Adolf Juel som også er gravlagt der.

Kirkegården er siste hvilested for blant andre den landskjente losen Per Korset, krigshelten Kaj Birksted og kunstnere som Henrik Lund og Lillen Dahll Vogt.

Hva kan gjøres for å skape økt interesse?

Kragerø kommune og andre har sørget for at kirkebygget er godt vedlikeholdt både ute og inne og tilreisende blir imponert over kjerka. Det må kunne gå an å øke folks lyst og interesse av å komme til kjerka.

Historisk er den unik og monumental og viktig for å opprettholde en levende kystkultur. Dette bør synliggjøres bedre for politikere, institusjoner og folk flest. Det kreves en kulturpolitisk innsats som må ha lokal forankring. På samme måte som stavkirkene er bærer av historie i innlandet er kjerka på Skåtøy bærer av historien om kystens storhetstid med

trelasthandel og skipsbygging. Dette er et nasjonalt ansvar på samme måten som stavkirkene.

Skåtøy kirke har lang tradisjon som konsertlokale. Landskjente kunstnere har i årenes løp gjestet Skåtøy, en gang i blant til fullsatt kirke. Men selv med store og kjente kunstnere kan det være glissent i benkeradene. Det er lite oppmuntrende for de frivillige som står bak arrangementene. Det er nødvendig med lønnet og profesjonell hjelp.

Kirkebygget er ankerfeste for fastboende og turisters tro og religiøsitet. Dagens mennesker dyrker denne side av sin eksistens langt mindre enn i tidligere da kirken ble fylt opp til gudstjenestene. Fortsatt er det likevel mange som bruker kjerka til seremonier ved dåp, konfirmasjoner og begravelser.

På Skåtøy erfarer vi også at folk søker til kjerka for stillhet og ettertanke når ikke noe foregår i rommet. Her kan en koble av, roe sinnet og reflektere. Ordningen med åpen kirke på en vanlig hverdag, små formiddagskonserter har gitt kirken en ny oppgave som møtested. Vi har også opplevd kirken som møtested ved ulykke og stor sorg i lokalsamfunnet.

Men langt fler bør se og oppdage alle verdiene i og mulighetene for å bruke kirkebygningen, både fastboende og tilreisende. Skjærgårdens organisasjoner trenger hjelp fra både et samlet lokalsamfunn og nasjonale krefter.

Dette er en spennende og utfordrende oppgave for framtidige menighetsråd.

Som seg hør og bør både på pub og i kirke var det også plass til musikk og sang ved organist Jorunn Myre for ca. 20 fremmøtte.

Referat i fri form av Arnfinn

LOKALET

INVITERER TIL

JULEMESSE

09.12.2018

KL. 13:00-16:00

Tradisjonell julemesse med salg og utstilling av husflid mm.
Salg av ertesuppe med tilbehør, pølser, kake, kaffe og brus.
Loddsalg og lykkejul.

Vi oppfordrer alle bakeglade til å bidra med julebakt for salg på julemessa.

ALLE ER HJERTELIG VELKOMNE!!

Månedens ..... det-som- engang-var-en båe

Flaskepostens redaksjon tørster etter båe historier.

Jeg har i likhet med mange andre, nevnelige og unevnelige historier om det emnet. Jeg lar det ligge i denne omgang, det vil grense til angiveri, og et sted må vel grensen for selvutlevering gå?

Men jeg har en annen historie som noen kanskje vil synes er interessant og fascinerende. Ikke noe problem, vi tar en "flaskepostisk" vri, lager en vits av det og kaller denne historien for månedens det-som - engang-var-en båe.

På vestkanten av halvøya Helleseng, inn mot Ødegaardskilen, ligger en gruppe holmer og skjær.

Lokalt bare kalt "vesterpå". Disse danner en fin liten havn, bortsett fra at det er usannsynlig grunn.

Men tenker vi landhevning, at sjøen i tidligere tider stod høyere, var dette en fin havn. Tenker vi tilbake til for eksempel 1500-tallet, var noen av disse skjærene det vi i dag kaller båer (derfor det-som-engang-var-en-båe).

For 3-4 år siden snorklet jeg i området utenfor denne havnen. Der fikk jeg øye på en bordgang av en båt nede i mudderet. I min oppvekst har det ikke vært uvanlig å treffe på en og annen bordgang hist og pist, de var nødvendigvis ikke gamle. Men denne virket gammel, så den har ligget i bakhodet siden. Kanskje ligger det noe mer der?

Denne forsommeren undersøkte jeg området nærmere med bademadrass og dykkemaske. Etter hvert kom jeg over et hvilket som helst trestykke som stakk litt opp av bunnen. Av nysgjerrighet stakk jeg hendene ned i mudderet, under trestykket. Jeg kjente innfelling som ikke var naturlige. Lirket så trestykket løs fra bunnen. Etter hvert var det ingen tvil, dette var et spant (reisverket i en trebåt), det var grov dimensjon og det var veldig gammelt.

Jeg la spantet ned på bunnen, før jeg dagen etter løftet det opp for fotografering. Hørte med de eldste av de gjenlevende fra området, ingen kjente til dette. Kontaktet så kulturminneavdelingen i Telemark fylkeskommune. De viste stor interesse, men videresendte

henvendelsen til Norsk Maritimt Museum som tar seg av slike saker.

Det tok ikke lange stunden før de responderte; uten tvil en bit av et klinkbygd fartøy, interessant pga. dybden på funnstedet, la spantet ligge, vi kommer og henter det.

Kort tid etter kom en arkeolog. Han sondet området med et bor, og mente bestemt at her ligger det mye mer av vraket på 80-100 cm ned i mudderet! Spantet tok arkeologen med for datering.

Her la vi mer eller mindre lokk på saken. Ingen vits å invitere evt. hobbyarkeologer på utgraving - dette er skjøre saker. På sensommeren var dateringen klar, så langt det lot seg gjøre. To metoder ble brukt; årringdatering og radiokarbondatering, såkalt C14. Det var for få årringer i spantet til at dette kunne gi noe klart svar. C14 sa noe mer, men dessverre ikke nøyaktig. Forstod jeg rett, var det for høy fuktighet i treverket. Analysen sier at alderen på spantet ligger et sted mellom 1480-1635.

Innenfor denne perioden er analysen delt opp i flere perioder med sannsynlighetsberegning, så ingenting er sikkert. Funnene er nå registrert som kulturminnefunn, det finnes på kulturminnesøk.no.

Jeg ser man der har datert det til 1500-tallet, fagfolket har nok sine erfaringer.

Maritimt Museum sier og at de ikke har noen konkrete planer nå på funnstedet. Tiden vil vise. Jeg tenker at man får en bedre datering av det som ligger lenger ned i mudderet. Men det blir vel et spørsmål om økonomi og prioritering.

Det er mange spørsmål som kommer opp etter et slikt funn. Hva slags fartøy er dette? Hvorfor finner man det der? Spantet er grovt, det er ingen liten kort båt det er snakk om. Jeg tenker det må være en leker. Jeg har sett bilder av utgravde lektere fra middelalder hvor jeg kjenner igjen spantet. Disse lekterne er 12-15 m lange. På Vågøy utenfor Valle er det ganske nylig stadfesta lektere som man mener er brukt til å frakte trelast.

Interessant er det også når man ser på andre kulturminnefunn i nærheten av Helleseng. Rett utenfor Jesper er det funnet en haug med krukker, kar og kritt Piper. På Burøytangen er et annet skipsfunn. Disse funnene er ikke datert, men kanskje henger alt sammen? Krukker, kar og kritt Piper finner man helst sammen med ballastmasse. Så har et skip dumpa ballast på utsiden av Jesper, var vel meningen at man skulle laste skipet igjen? Har det vært uthavnsvirksomhet i området? Kanskje dette var et fast sted for lasting over en

periode? Lektere med hva det skulle være av last, ble da fraktet til området i påvente av et større skip. Er alt dette fra 1500 tallet, er det sannsynlig at det er trelast det er snakk om.

Det sies også at det ble skipet ut mye østers fra Kragerø distriktet på denne tida. Det er mye som tyder på at Burøy og Helleseng har vært østersområder i tidligere tider, kanskje ligger det noe der? Gikk fartøyet fra Helleseng på båe eller ble det glemt da uthavnsvirksomheten i Jesper var over? Det er mange spørsmål vi sannsynligvis aldri får svar på.

Kommer det flere funn, vil kanskje riksantikvaren en dag sette inn ressurser rundt Skåtøy. Jeg tenker at det har vært sjøtrafikk rundt Skåtøy i lange tider. Bare tenk, en gang stod havet så høyt at man kom fra Tjøntvedt til Ødegaardskilen sjøveien. Da hadde man en forholdsvis innaskjærs led fra Portør til et stykke opp på Bamblekysten. Kanskje den var å foretrekke?

Noen synes dette er interessant, andre ikke. Nyttighet, viktighet og slikt får andre ta seg av, jeg synes det bare er interessant. Andre som synes det er interessant bør ta utgangspunkt i kulturminnesøk.no, det ligger mye fra området rundt og på Skåtøy der.

Nye tider på Skåtøy.

Det ikoniske utsagnet "Nu går alt så meget bedre" tillegges feilaktig Kåre Willoch, det var en boktittel fra 1985. Likevel spør vi oss nå – gjør det det?

Elektrisitet kom til Skåtøy i 1938 så den kom altså til Dønvika før min tid. Det var sikkert en stor begivenhet å slå på bryteren og få elektrisk lys i stua for første gang. Mange var nok skeptiske til og ville være uavhengige av, en ny, skummel og usikker teknologi.

Derfor husker jeg godt at vedkomfyren var på plass og parafinlampene var aldri langt unna (og det viste seg ofte å være nødvendig) helt fram til ca 1960, da stolte man såpass på strømmen at vedkomfyren røk ut og et kjøleskap ble anskaffet.

I disse dager blir igjen en ny type lys installert i huset på Dønvika Denne gangen i form av en glasstråd på tykkelse med et hårstrå og i denne glasstråden kan en laserdiode sende lys over lange avstander. Hårstrået er riktignok omgitt av en kappe og ser ut som en vanlig telefonkabel og strekkes i lysstolpene hit. Telefon fikk vi på Dønvika i ca 1970 og da kunne to kobbertråder overføre en telefonsamtale hit fra sentralen.

Dagens glasstråd brukes til overføring av data (deriblant internett, telefoni og bilder/TV). Hvis en kun tenker på telefoni har denne ene glasstråden kapasitet til å overføre ca 20 millioner samtaler samtidig fra sentralen til Døn-

vika.

Her trekker Drangedal E-verk fiberkabel på

høysentmastene for Altibox, men kabeltrekkforsangeren er erstattet av vinsj og VHF.

I en verden med akselererende endrings-takt trekker vi nå knapt på skuldrene av slike utrolige tekniske nyvinninger – i sterk kontrast til når elektrisiteten brakte lys i stua for to generasjoner siden. Vi tar det forgitt at teknologi virker og gjør oss fort avhengige av den.

Verden går altså framover selv i utkantene, men dessverre viser det seg alt for ofte at teknologi og nyvinninger har baksider som gjør at enkeltmennesker, samfunn og hele verden må betale sin pris.

I forrige uke plukket kona inn ringblomster – frø fra årets sommerblomstring hadde spiret vilt, vokst og blomstret i løpet av årets milde høst.

Høsten var så mild at naturen lurte ringblomstene til en ekstra vekstsesong. Det gjør ikke noe? – det er til og med behagelig for oss som ikke er så glad i vinter at den drøyer litt. Vi har jo fjorårets kalde vinter friskt i minne - den husker vi godt. Men ser vi på fakta fra de siste 12 måneders temperatur på Jomfruland var det kun 5 av 52 uker hvor temperaturen lå under normalen. Det er de 5 ukene vi husker – de 47 andre som i en global sammenheng er mye verre glemmer vi.

Derfor har gleden over senhøstes ringblomster i hagen og stemorsblomster og strandnellik på holmer og i strand-kanten en bitter bismak – et tydeligere og tydeligere signal på at vi – bestefar-generasjonen til nå har drevet rovdrift på naturen og ukritisk trodd på at teknologi og framskritt løser alle problemer.

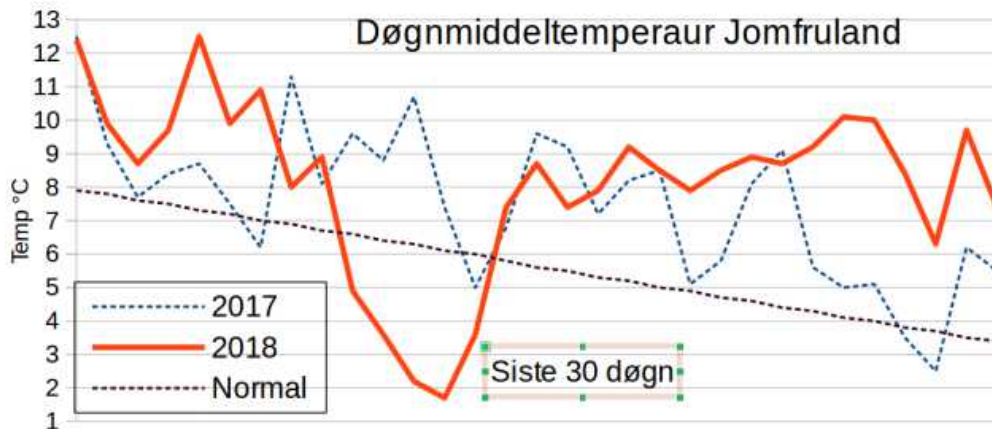
Vi har all grunn til tenke over hva slags verden, livsstil og holdninger vi er i ferd med å overlevere våre barn og barnebarn.

Mens vi vær-idioter studerer årets og fjorårets temperatur siste 30 døgn kan vi glede oss over at fiberteknologi omsider har kommet til Skåtøy.

En glasstråd tynn som et hårstrå høres ikke så ille ut i utgangspunktet, men denne teknologien har allerede nå fått mange baksider forårsaket av hvordan vi mennesker har tatt den i bruk.

Jeg hørte om internett første gang på 1970 tallet, da kalt ARPANET, da den entusiastiske forskeren Yngvar Lund beskrev epost, felles databaser og vitenskapelig samarbeid via datamaskiner mellom Norge og USA.

Når teknologien eksploderte på 1990 tallet var den først tuftet på frihet og idealisme. Den ga muligheten for enkel

Det skjer på Skåtøy

SKÅTØY KAFÉ

Vinterstengt -

Velkommen igjen til våren 2019

[sjekk hjemmeside](#)

Båtoptak

Årets siste organiserte båtopptak blir lørdag og søndag 24 og 25 november.

Påmelding innen 20/11 på SMS til Jan Craner tlf **93025366**;

Huskestua – avslutter høstsesongen

Vi ønsker alle en riktig god jul og et godt nyttår.

Siste "treffet" før jul har vi julebord på Admiralen, **Søndag 2. des.** påmelding til Alf Bjarne

Styret

Skåtøy Vel BUK.

Søndag 2. Desember 16.30 juletretenning på Skåtøy.

Ta med grillpølser, termos med drikke m.m, slik at vi alle kan lage og spise middagen på bål-panna.

Juletreet finner du ved Hafslund nede i Skåtøyroa (flaggstanga).

Vi håper at mange har lyst til å komme!

Arlyn van Voornveld

[Sjekk på nett? Tidlige Flaskeposter?](#) [Skole?](#)

Skåtøy Kirke

Søn 9. des kl. 11.30: Luciagudstjeneste v/ Harald

Gulstad, organist Jorunn Myre, klokker Terje Tolner. Offer til Norsk kirke i utlandet. Servering av kaker, kaffe og saft. Båt fra Kragerø kl. 10.30. Om holmane på tilsigelse.

Søn 9. des kl 18: Julekonsert med Marcel singers og Kjølebrønd blåsegruppe. Organist Jorunn Myre. Allsang.

Kollekt ved utgangen. Servering av gløgg og pepperkaker.

Båt fra Kragerø kl. 16.

Ons 19. des kl. 11: skolegudstjeneste sokneprest Harald Gulstad og organist Jorunn Myre. Alle velkommen!

Julaften onsdag 24. desember kl. 14: Julegudstjeneste ved Harald Monsen og organist Norunn Myre. Klokker Terje Tolner. Kirkevert Kristin Skotmyr. Offer til Kirkens nødhjelp. Båt fra byen kl. 13. Om holmane på tilsigelse.

Menighetsrådet

Lokalet - vårt eget hus. Høst- og vinter program!

Vi ønsker også denne høsten og vinteren å invitere til hyggelige middager på Lokalet og håper mange vil benytte seg av tilbudet.

Åpningstider og andre detaljer kommer senere, men hold av datoene folkens.

Påmelding til Inger Lise på tlf/sms **901 77 628** senest mandagen før.

Lørdag 24 November 2018: 6 retters middag ved Dennis.

NB! Fullbooket - ingen ledige plasser.

NB ! Husk vi tar ikke kort, kun kontanter eller VIPS

Søndag 9 Desember kl 13-16 Julemesse

(ingen påmelding åpen for alle, se egen annonse).

Lørdag 12 Januar 2019: Øl smaking ved Per Morten og Jan.

Lørdag 16 Februar 2019: Thai mat ved Jan.

Søndag 17 Mars 2019: Barnemiddag ved Trine.

Styret for Lokalet 8